

De onmisbare schakel

Organiseren, begeleiden en promoten van buitenschoolse activiteiten. Buurtsportcoaches en cultuurcoaches die zich in het onderwijs inzetten, houden zich vooral daarmee bezig. Goed voor de verenigingen, fijn voor de leerlingen. "Negen van de tien keer hoor je van leraren dat ze dingen zien bij kinderen die ze niet eerder wisten."

MARK VAN DER HEJDEN

Bart de Wolf flapte het er ineens uit. "Is een schoolkampioenschap misschien een goed idee? Net zoals er een jaarlijks schoolvoetbaltoernooi is, kunnen we dat ook met schaatsen doen. Misschien dat een aantal kinderen schaatsen leuk vindt en daarna lid wil worden van de schaatsvereniging." De trainer van de Limmer IJclub zei het toen hij in november vorig jaar aanwezig was bij een brainstormsessie met schaatsbond KNSB en de Schaats Federatie Alkmaar, een overkoepelende organisatie voor zeventien schaatsverenigingen tussen Uitgeest en Den Helder. De vraag hoe de verenigingen kinderen kunnen verleiden lid te worden, was een van de onderwerpen aan tafel. Ledenwerving is een blijvend aandachtspunt

voor de schaatsvereniging uit Limmen, voor alle schaatsverenigingen eigenlijk. "Wij denken dat onze leden de beste reclame zijn. Als de sfeer goed is, nemen ze als vanzelf hun vriendjes mee. En de sfeer is de laatste jaren ontzettend goed. Dat heeft onze vereniging stabiel gehouden in een dalende populatie." Sfeer is echter ook lastig voor een vereniging die altijd elders, op de ijsbaan van Alkmaar, traint. "We hebben geen thuishonk, geen eigen kantine. We zijn altijd te gast. Daarom sluiten we het seizoen steevast af met een feest, dat zeer goed wordt bezocht. In de zomer traint de hele vereniging samen, van kinderen van 7 tot volwassen boven de 55. Er wordt dan coördinatie- en krachttraining gedaan. Daarnaast doen ze ook schaatspassen, schaatspringen en hardlopen. En

“Het is belangrijk dat een buurtsport-coach alles wat er in de gemeente aan sport is met elkaar verbindt”

– Kim Groen

“Schooltoneel is niet zomaar een beetje aanrommelend. Er wordt wel wat van de leerlingen verwacht”

– Marian van Zijl

tijdens de winterperiode gaan op vrijdag velen samen schaatsen. Dat brengt ook veel saamhorigheid binnen de club.” Maar het kan altijd beter en dus schoof De Wolf vorig jaar graag aan bij de bijeenkomst. En mooier nog, zijn plotse antwoord beviel de aanwezigen. “Men vond het een goed idee. Voor straf zat ik direct in de organiserende commissie”, zegt hij lachend. De vraag die daarna echter oprees was: hoe gaan we de kinderen op de scholen benaderen?

Onderwijs met een missie

De Goudse buurt Oosterwei is een typische jaren 60 wijk; ruim opgezet, veel openbaar groen en naast rijtjeshuizen ook enkele flats van drie tot vijf verdiepingen. Het is een wijk waar vooral Nederlanders van Marokkaanse afkomst hun thuis hebben. Openbare basisschool Wereldwijs is een afspiegeling van de wijk, vertelt Marian van Zijl, groepsleerkracht en cultuurcoördinator op de school. “Het is een school rijk aan culturen met daarbij een groep nieuwkomers. Er zijn ongeveer 130 kinderen van allerlei pluimage, vanuit allerlei situaties.” Wereldwijs is ook een school met een missie. “We staan voor een uitdagende leeromgeving, waarin we kinderen zelfvertrouwen kunnen geven. Naast taal, lezen en schrijven horen daar ook andere dingen bij: muziek en drama bijvoorbeeld. Daar kun je zoveel mee met deze kinderen. Het biedt ze een gelegenheid om zich anders te uiten.” Van Zijl heeft het enthousiasme om dat

voor elkaar te krijgen. “Mijn passie ligt bij muziek en drama. Ik heb al geprobeerd muziek op school van de grond te krijgen. Dat gaat moeizaam. Het is lastig erbij te doen en moeilijk om het in het programma te verweven.” Maar wil het wel lukken om drama op of na school op te zetten?

Lokaal verbinden

Juist de buurtsportcoach en cultuurcoach lijken van deze projecten een succes te kunnen maken. Het is hun taak om lokaal verbindingen te leggen tussen verschillende sectoren als sport, cultuur en onderwijs, én om sport- en culturaanbieders te versterken, zo is te lezen in de Brede Regeling Combinatiefuncties. In de praktijk blijken dat ook de activiteiten waar de buurtsportcoaches en cultuurcoaches de meeste tijd in steken. Enthousiasmeren tot deelname aan activiteiten is de taak die het vaakst door buurtsportcoaches wordt genoemd. Bijna precies twee derde van de buurtsportcoaches heeft dat als taak, blijkt uit onderzoek van het Mulier Instituut in 2018. Zoals cultuurcoaches weer het stimuleren van cultuuraanbod op school als belangrijkste doelstelling hebben meegekregen van de gemeenten (67 procent van de gemeenten), zo stelt het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst na onderzoek in 2017. Het in contact brengen van de Noord-Hollandse schaatsverenigingen met leerlingen op school en het helpen

realiseren van een dramaprogramma bij Wereldwijs sluit daar precies op aan. En de buurtsportcoach en cultuurcoach hebben ook een beslissende rol gespeeld bij het doen slagen van deze activiteiten.

De jeugd benaderen

De tijd om het scholenkampioenschap in Noord-Holland te organiseren was kort. “In november hadden we de brainstorm en we wilden nog in februari van dat seizoen het toernooi organiseren”, zegt De Wolf. “Daarnaast boden we ook drie gratis openbare trainingen aan, waar de kinderen kunnen wennen aan hoe het is op een ijsbaan.” Gelukkig stond het toernooi snel in de steigers. Vrijwilligers van de verenigingen stonden direct klaar als trainer, jurylid, ehbo’er. De KNSB gaf financiële en logistieke steun. Op het toernooi konden de leerlingen meedoen aan een mass start-wedstrijd, waar ze punten konden verdienen voor hun school. Ook was er een estafette voor schoolteams. “Er zouden toch kinderen meedoen aan het kampioenschap die zelf al lid zijn van een schaatsvereniging. Het is niet motiverend

als zij iedereen op grote afstand rijden.”
“Het volgende waar we over nadachten was hoe we de schoolgaande jeugd benaderen. Ons verzorgingsgebied is gigantisch. We hebben niet eens een idee welke scholen er allemaal zijn. Nu was ik toevallig enkele weken daarvoor bij een kennismakingsavond waar de buurtsportcoaches zich presenteerden. Ze boden elke vereniging in ons gebied hun hulp aan, dus toen was één en één snel twee.”

Cultuurcoach als katalysator

Wereldwijs valt voor de organisatie van dramalessen terug op het Jeugdtheaterhuis, een theaterschool die theaterlessen aanbiedt in Gouda, Alphen aan den Rijn, Leiden en nog drie gemeenten voor kinderen en jongeren van 4 tot en met 21 jaar. Daarnaast maakt het Jeugdtheaterhuis middels cultuurcoaches theater op school mogelijk. “De cultuurcoach is een enorme katalysator gebleken”, zegt Borius van der Meulen, locatieleider in Gouda en verantwoordelijk voor de inzet van cultuurcoaches door het Jeugdtheaterhuis in die stad. “De cultuurcoa-

ches hebben ervoor gezorgd dat we meer intensieve verbindingen aangaan. Dankzij de bijbehorende gelden is het mogelijk om voor een jaar een samenwerking aan te gaan. Daarvoor was dat altijd op projectbasis.”

Zo maken Wereldwijs en het Jeugdtheaterhuis al zes jaar op rij samen een theatervoorstelling met kinderen vanaf groep 5. Elk jaar melden zo’n twaalf tot vijftien kinderen zich voor de toneelclub. Zij beginnen de repetities na de herfstvakantie en staan in mei of juni op het podium.

“Het is niet de schooltoneelclub van het Jeugdtheaterhuis, maar van school”, verzekert Van der Meulen. “Wij ondersteunen, leveren de vakdocent en zorgen met de school dat het logisch is dat de toneelclub daar plaatsvindt. We proberen bijvoorbeeld de verbinding in de school te maken door kinderen die niet in de schooltoneelclub zitten het decor te laten maken. En we nodigen ouders uit die dagelijks in hetzelfde gebouw als de school verblijven om ook de verbinding te maken met anderen in de buurt.” Juist dat laatste is nieuw voor scholen. “Ze vinden het spannend, want daarmee vragen

“Misschien is er over 20 jaar een wereldberoemde schaatser die zegt dat hij begonnen is bij de scholenkampioenschappen.”

– Bart de Wolf

“De cultuurcoaches hebben gezorgd dat we meer intensieve verbindingen aangaan”

– Borius van der Meulen

we de scholen iets wat niet hun primaire taak is. We vinden het juist interessant als de school vragen na te denken over hun rol in de wijk buiten schooltijd en wat ze met die rol willen.”

Bellen en mailen

Als het toernooi in november in de steigers staat, zoeken de zeventien schaatsverenigingen contact met Alkmaar Sport.

Bij de sportorganisatie werken de buurtsportcoaches die eerder op een kennismakingsavond sportverenigingen hun hulp aanboden. En hulp hebben de verenigingen nodig om leerlingen in de regio te bereiken. Zo komt De Wolf in contact met Kim Groen, buurtsportcoach in Heiloo. “Het is belangrijk dat een buurtsportcoach alles wat er in de gemeente aan sport is met elkaar verbindt”, vertelt

Groen over haar rol. “Een vereniging die wil samenwerken met een school, of iemand met een goed idee maar die niet precies weet waar-ie moet zijn; ik kan ze met de juiste partijen in verbinding brengen. De scholenkampioenschappen, een niet-commercieel evenement dat puur gaat over meer sporten, past dus precies bij ons.” Vanwege de korte tijd die nog restte tot de eerste trainingen voor de scholenkampioenschappen, was Groen echter beperkt in wat ze kon betekenen voor de schaatsverenigingen. “We zijn er puur voor de verbinding. De ijsclub heeft het persbericht geleverd, wij hebben het aan de scholen gemaïld. Zij hebben hun eigen beleid hoe ze dat weer communiceren.” Ook hebben de buurtsportcoaches aan de vakleerkrachten gevraagd tijdens de les nog eens terug te komen op het scholenkampioenschap. “Daarna hebben we het kampioenschap nog eens als reminder in de eigen nieuwsbrief meegenomen en gedeeld via de socials. Enkele scholen deelden dat weer, zodat het toch weer bij de ouders terechtkomt. Vervolgens is het aan de verenigingen om de pr een boost te geven.” Een te korte voorbereidingstijd of niet, bijna tachtig leerlingen doen aan het kampioenschap mee.

Uit de schulp

Net zoals het Jeugdtheaterhuis de scholen uitdaagt, daagt drama ook leerlingen uit. “Het is niet zomaar een beetje aanrommelen”, zegt Marian van Zijl. “Deelname wordt ook met de ouders besproken. Er wordt namelijk wel wat van de leerlingen verwacht. Ze moeten er wel elke week zijn en ze moeten het wel doen.”

“Maar zeker de kinderen hier, voor wie de taal soms al zo lastig is waardoor ze zich niet lekker kunnen uiten en in hun schulp zitten, zie je ineens opbloeien. Je bent even iemand anders, waardoor je net wat meer kan doen. En dan gebeurt er iets in je lijf en geest. Het is een boost voor je zelfvertrouwen.” Van der Meulen ziet ook het contact tussen de leerlingen onderling veranderen. “Ik zie het in de lessen”, zegt hij. “Er is steeds minder makkelijk contact tussen jongeren onderling. Er is ook steeds minder plek om dat te leren. In de pauze gaan ze het gesprek niet aan, maar zitten ze met de telefoon in de handen.” “Daarom zou de plek die theater inneemt veel belangrijker moeten worden. Daar is geen digitale wereld, maar maken ze vanuit spelplezier contact met elkaar. Dan zien ze hoe leuk het spel is en hoeveel

aanmelden. Ook is het zo dat nieuwe leden zich niet in maart aanmelden, maar vanaf nu. Deze week (eind augustus, red.) hebben zich al vier nieuwe leden ingeschreven.” “We zien de kampioenschappen dan ook als een langetermijninvestering. We hopen dat de scholenkampioenschappen in Alkmaar op de kaart komen te staan. Misschien is er over 20 jaar een wereldberoemde schaatsster die dan zegt dat hij begonnen is bij de scholenkampioenschappen.” Je hoeft De Wolf niet uit te leggen wat er beter kan de volgende editie. “Het moet komend seizoen in de eerste seizoenshelft, al kon dat vorig jaar even niet anders. En we moeten tijdig communiceren met de scholen. We hebben van veel scholen gehoord dat het te kort dag was. Het moet bij hen vroeg op de agenda staan, want zij willen twaalf weken vooruit kunnen kijken.”

Grenzen doorbreken

Hoe goed drama ook voor kinderen kan zijn, Van Zijl weet wel waarom kunst en cultuur minder – te weinig? – aandacht krijgen in het onderwijs. “Er wordt toch eerst gekeken naar vakken als rekenen, lezen, schrijven en bewegingsonderwijs. Als je dat invult, is het rooster al grotendeels vol. Het is moeilijk te doorbreken. Je moet het als leraar ook zelf voelen, anders is het toch lastig om te geven. Het is niet zozeer dat leraren het niet belangrijk vinden, ze vinden het wat eng.” Dat herkent Van der Meulen ook. “Bij de uitoefening van kunst moeten bepaalde grenzen er juist even niet zijn om dingen te ontdekken. Dat is vaak de angst van docenten in het primair onderwijs; ze vinden het vaak snel onttaarden in chaos. Terwijl chaos ook functioneel kan zijn, het kan iets opleveren.” “De kunstdocent heeft de tools in handen om een creatieve ruimte te creëren. En als kinderen die ruimte krijgen, leren ze delen van zichzelf kennen die ze nog niet kenden. De kinderen ontpoppen zichzelf. We vragen ook vaak leraren om even te komen kijken. Negen van de tien keer hoor je dat ze dingen zien bij kinderen die ze niet eerder wisten.” Het is bij Wereldwijs bijna vanzelfsprekend dat ze na elk jaar doorgaan met de schooltoneelclub, stelt Van der Meulen. “Maar daar zit ook een constante in personeel en directie. Daarvan zijn we erg afhankelijk, want als die wisselen staan de activiteiten die wat extra’s vragen van personeel of directie direct onder druk.” Toch kan de cultuurcoach ook een grote rol spelen, meent Van Zijl. “Wanneer een school kiest om een schooltoneelclub op te richten in samenwerking met het Jeugdtheaterhuis dan is dat een bewuste keuze. Iedereen is erbij betrokken op zijn eigen manier; directie, leerkrachten, de kunstdocent, kinderen en ouders. De cultuurcoach is dan de kartrekker. Als ergens de betrokkenheid ontbreekt, dan werkt het niet. Basisscholen moeten tegenwoordig veel, waardoor het belangrijk is keuzes te maken die bij de visie van de school passen. Voor Wereldwijs sluit de schooltoneelclub perfect aan.” ■

“De plek die theater inneemt zou veel belangrijker moeten worden”

– Borius van der Meulen

vrijheid het geeft. Daardoor wordt de toneelclub een vrijplaats, meer nog dan school of de sportclub want daar gelden meer regels of sociale structuren. Bij toneelspelen is dat van minder belang.”

Langetermijninvestering

Of het scholenkampioenschap en de goodiebag die bijna tachtig deelnemers daar kregen tot meer leden heeft geleid, durft De Wolf niet te zeggen. “Het is heel slecht meetbaar. We zouden ze dat moeten vragen bij het

Bij een ruimere planning heeft Groen ook meer tijd om het evenement naar een hoger niveau te tillen. “We kunnen meer betrokken worden bij welke scholen wel of niet meedoen. We hadden een side-event kunnen organiseren, of een leuke clinic. Ook hadden we er de evenementen die we zelf organiseren kunnen promoten. We hadden het evenement meer kunnen omarmen. De regionale kampioenschappen zijn een hartstikke leuk concept en het is super om daar als buurtsportcoach op in te haken.”